

กรมทรัพย์สินทางปัญญา ผนึก YouTube และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
แก้ปัญหาการอ้างสิทธิ “เพลงไทยเดิม” บนแพลตฟอร์ม
สู่แนวร่วมจัดทำฐานข้อมูลเพลงไทยที่เป็นสาธารณสมบัติ
กำหนดรหัสให้เป็นมาตรฐานสากล และเชื่อมโยงสู่การพัฒนาโลกตรวจสอบสิทธิ

กรมทรัพย์สินทางปัญญา กระทรวงพาณิชย์ เดินหน้าหารือร่วมกับ YouTube และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหาการอ้างสิทธิในเพลงไทยเดิมที่หมดอายุการคุ้มครองลิขสิทธิ์และตกเป็นสาธารณสมบัติบนแพลตฟอร์ม พร้อมศึกษาความเป็นไปได้ในการพัฒนาโลกและฐานข้อมูลที่จะสนับสนุนการตรวจสอบสิทธิให้มีความถูกต้องแม่นยำยิ่งขึ้น ควบคู่กับการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิในผลงานลิขสิทธิ์ และส่งเสริมการอนุรักษ์และเผยแพร่มรดกทางวัฒนธรรมของไทยในโลกดิจิทัล

นางอรมน ทรัพย์ทวีธรรม อธิบดีกรมทรัพย์สินทางปัญญา กล่าวว่า ปัจจุบันแพลตฟอร์มออนไลน์ เช่น YouTube มีการจัดระบบตรวจสอบสิทธิโดยอัตโนมัติ เช่น Content ID ของ YouTube เป็นระบบที่ใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) ช่วยเปรียบเทียบและตรวจจับความคล้ายคลึงของเนื้อหาในวิดีโอกับผลงานที่มีอยู่ในระบบ เพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการสิทธิในงานลิขสิทธิ์ แต่ระบบที่พัฒนาโดย AI อาจยังมีข้อจำกัดในการเรียนรู้ข้อมูลเพลงที่เป็นสมบัติสาธารณะ ส่งผลให้เกิดการอ้างสิทธิในผลงานที่เป็นสาธารณสมบัติคลาดเคลื่อนได้ โดยเฉพาะในกรณีของเพลงไทยเดิมที่หมดอายุการคุ้มครองแล้วและมีการนำมาบรรเลงหรือบันทึกเสียงใหม่ ทำให้เกิดข้อพิพาทหรือการอ้างสิทธิในงานลิขสิทธิ์ที่ไม่สอดคล้องกับข้อเท็จจริง

เมื่อวันที่ 11 สิงหาคม ที่ผ่านมา กรมฯ ได้จัดหารือผู้เกี่ยวข้อง อาทิ แพลตฟอร์ม YouTube กระทรวงวัฒนธรรม สมาคมดนตรีแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ ผู้เชี่ยวชาญและทรงคุณวุฒิด้านเพลงไทยเดิม หน่วยงานด้านอนุรักษ์ดนตรีไทย ตลอดจนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในเพลงไทยเดิม เพื่อหาทางแก้ไขปัญหาดังกล่าว และได้ข้อสรุปแนวทางที่จะร่วมกันดำเนินการใน 4 เรื่องสำคัญ คือ 1) ศึกษาหามาตรการทางเทคนิคที่จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพระบบตรวจสอบสิทธิอัตโนมัติให้สามารถจำแนกผลงานที่ตกเป็นสาธารณสมบัติได้อย่างถูกต้อง เพื่อลดปัญหาการอ้างสิทธิที่ผิดพลาดหรือคลาดเคลื่อนในระบบดิจิทัล 2) พิจารณาใช้มาตรฐานข้อมูลสากลที่เกี่ยวข้องกับงานเพลงและสิ่งบันทึกเสียงในงานเพลงที่หมดอายุความคุ้มครองแล้ว เพื่อให้การกำหนดรหัสหรือโครงสร้างข้อมูลสำหรับงานเพลงและการบันทึกเสียงเป็นมาตรฐานเดียวกัน สะดวกในการเชื่อมโยงและตรวจสอบข้อมูลของผลงานได้อย่างเป็นระบบและชัดเจนขึ้น โดยเฉพาะการตรวจสอบสถานะและสิทธิในผลงานบนแพลตฟอร์มดิจิทัล 3) จัดทำฐานข้อมูลเพลงไทยเดิมที่ตกเป็นสาธารณสมบัติ เพื่อเป็นแหล่งอ้างอิงข้อมูลที่ต้องการ ครบถ้วน และน่าเชื่อถือ สำหรับผู้ให้บริการแพลตฟอร์มออนไลน์ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และประชาชน สามารถใช้ประโยชน์ร่วมกันได้ และ 4) พัฒนากลไกระงับข้อพิพาทกรณีการอ้างสิทธิทับซ้อนในผลงานเพลงไทย ที่เหมาะสมกับบริบทของเพลงไทยเดิมและการเผยแพร่ผลงานในระบบดิจิทัล โดยในเบื้องต้นกรมทรัพย์สินทางปัญญาจะเป็นหน่วยกลางในการประสานและขับเคลื่อนเรื่องเหล่านี้

นางอรมน เสริมว่า ปัจจุบันแพลตฟอร์มออนไลน์ถือเป็นช่องทางสำคัญในการเผยแพร่ผลงานดนตรี และวัฒนธรรมไทย โดยเฉพาะเพลงไทยเดิมที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์และเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ แต่เมื่อมีกรณีที่มีผู้นำผลงานเพลงไปบรรเลงหรือบันทึกเสียงเผยแพร่บนแพลตฟอร์มออนไลน์ และเผชิญปัญหาการอ้างสิทธิผ่านระบบตรวจสอบสิทธิอัตโนมัติของแพลตฟอร์ม ทำให้ถูกระงับการเผยแพร่หรือถอดการเผยแพร่ออกจากแพลตฟอร์ม ทั้งที่บทเพลงต้นฉบับดังกล่าวหมดอายุการคุ้มครองและตกเป็นสาธารณสมบัติแล้ว หรืออาจเป็นกรณีที่เป็นการนำผลงานเพลงที่สร้างสรรค์ขึ้นเอง หรือได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิอย่างถูกต้อง กรมฯ จึงขอแนะนำให้ผู้ที่ถูกอ้างสิทธิใช้กระบวนการโต้แย้งผ่านระบบของ YouTube เพื่อยืนยันสิทธิในผลงาน โดยแสดงหลักฐานประกอบ อาทิ ไฟล์งานต้นฉบับพร้อมรายละเอียดการสร้างสรรคผลงาน หนังสือแสดงการแจ้งข้อมูลลิขสิทธิ์ที่กรมทรัพย์สินทางปัญญาออกให้ หลักฐานการเผยแพร่งานครั้งแรก หรือเอกสารหลักฐานอื่นที่แสดงถึงความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์หรือสิทธิในการใช้ผลงานโดยชอบธรรม และหากการโต้แย้งถูกปฏิเสธ ผู้ถูกอ้างสิทธิยังสามารถดำเนินการตามขั้นตอนอุทธรณ์ที่แพลตฟอร์มกำหนดได้

ทั้งนี้ พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 และที่แก้ไขเพิ่มเติม กำหนดให้งานดนตรีกรรมและงานสิ่งบันทึกเสียงได้รับความคุ้มครองตามระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด (โดยงานดนตรีกรรมได้รับความคุ้มครองตลอดชีวิตของผู้สร้างสรรค์ และต่อเนื่องไปอีก 50 ปีนับตั้งแต่ผู้สร้างสรรค์เสียชีวิต ส่วนงานสิ่งบันทึกเสียงได้รับความคุ้มครอง 50 ปีนับตั้งแต่วันที่ได้สร้างสรรค์งานนั้นขึ้น แต่หากมีการเผยแพร่ต่อสาธารณะก็จะได้รับความคุ้มครอง 50 ปีนับตั้งแต่วันที่เผยแพร่ครั้งแรก) เมื่อพ้นระยะเวลาการคุ้มครองแล้ว ผลงานดังกล่าวจะตกเป็นสาธารณสมบัติ (Public Domain) บุคคลทั่วไปสามารถนำไปใช้บรรเลง ประยุกต์ ดัดแปลง หรือเรียบเรียงเป็นเวอร์ชันของตนเองได้โดยไม่ต้องขออนุญาตเจ้าของลิขสิทธิ์เดิมหรือชำระค่าลิขสิทธิ์ อันเป็นกลไกสำคัญที่ส่งเสริมการอนุรักษ์ เผยแพร่ และต่อยอดมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ และสำหรับผลงานในส่วนที่มีการนำไปสร้างสรรค์ใหม่ อาจได้รับความคุ้มครองตามหลักเกณฑ์ของกฎหมาย โดยสิทธิในผลงานใหม่จะไม่ครอบคลุมหรือก่อให้เกิดสิทธิผูกขาดไปถึงบทเพลงต้นฉบับที่ตกเป็นสาธารณสมบัติแล้ว

กรมทรัพย์สินทางปัญญาให้ความสำคัญกับการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาควบคู่กับการส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากผลงานสร้างสรรค์อย่างถูกกฎหมาย โดยเฉพาะเพลงไทยเดิมที่หมดอายุการคุ้มครองลิขสิทธิ์และตกเป็นสาธารณสมบัติ ซึ่งเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติที่ต้องอนุรักษ์ ต่อยอด และเผยแพร่สู่คนรุ่นหลัง โดยกรมฯ พร้อมบูรณาการความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาควิชาการ ภาคเอกชน และผู้ให้บริการแพลตฟอร์ม เพื่อพัฒนาแนวทางป้องกันการอ้างสิทธิที่คลาดเคลื่อน และสร้างกลไกการบริหารจัดการลิขสิทธิ์ที่มีความเป็นธรรม โปร่งใส และเอื้อต่อการสร้างสรรค์และการเผยแพร่ผลงานของคนไทย ขณะเดียวกัน กรมฯ พร้อมสร้างความรู้ความเข้าใจด้านลิขสิทธิ์ และผลักดันแนวทางแก้ไขปัญหานี้ผ่านระดับนโยบายและเวทีหารือสาธารณะต่างๆ อธิบดีกรมทรัพย์สินทางปัญญา กล่าวทิ้งท้าย